

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

מקבל אחריות ותורם

גבעות מע'אר ושדות קבוצת שילר

"להיות אדם פירושו לקבל אחריות"

(אנטואן דה סנט-אכזופרי)

גבעות מע'אר, מתוך: [ויקיפדיה](#)

[היש"מ](#) מותאם לסדנת "אחריותנו על הארץ"

מאת: אלעד דרושקביץ

עריכה: רונית בין

עריכה לשונית: אפרת חבה

תשע"ה, 2015

רח' הנביאים 30, בניין ארלדן ירושלים, 91911, טל': 02-5603190/1, פקס': 02-5602054

אגף של"ח וידה"א – inbalba@education.gov

קובץ זה מכיל קישורים גם לאתרים חיצוניים שאינם אתרי משרד החינוך.

תוכן אתרים אלו, לרבות הפרסומות הכלולות בו, הינו באחריות בעלי האתרים ואינו באחריות משרד החינוך.

מקבל אחריות ותורם

גבעות מע'אר ושדות קבוצת שילר

"להיות אדם פירושו לקבל אחריות"

(אנטואן דה סנט-אכזופרי)

מהי אחריות? מה משמעותה של קבלת אחריות? ביחס לאילו דברים אנחנו רק מרגישים תחושת אחריות, ובאילו מצבים אנו מקבלים על עצמנו אחריות בפועל? שאלות אלו הן שאלות כבדות משקל, הנוגעות לכל פן בחיינו.

מסלול היש"מ מתחיל בגבעות מע'אר – הרכס המזרחי הרביעי והאחרון מבין רכסי הכורכר שבמישור החוף. הרכס בנוי כשורת גבעות המופרדות זו מזו, הנמשכות מרמלה דרך אזור רחובות ועד גדרה ודרומה ממנה.

מגבעות אלו אפשר לראות את היישובים רחובות, נס-ציונה, גדרה, מזכרת-ביתיה, עקרון ועוד. יישובים אלו ראשיתם כמושבות שהקימו חלוצים שנאחזו במקום למרות הקשיים והתלאות ושגילו נחישות ואחריות.

אנדרטת הצנחנים הניצבת בסמוך לגבעות מע'אר, היא עדות וזיכרון, דוגמה להתנדבות ולאחריות שגילו הצנחנים בכל מלחמות ישראל ודוגמה למחיר ששולם למען היותנו עם חופשי בארצו.

המשכו של השי"מ בשדות קבוצת שילר. חוויית עשייה של קטיף פרות וירקות ואיסופם עבור ארגון "לקט ישראל" היא דוגמה לביטוי מעשי משמעותי של אחריות חברתית.

חבל ארץ: מישור החוף הדרומי.

משך זמן היש"מ: כ- 6 שעות (ללא נסיעה).

אורך מסלול ההליכה: כ- 2 ק"מ, המסלול מתאים לכל המשפחה, הוא מעגלי, יש מסלול קצר ומסלול ארוך יותר.

מפה: גוש דן וחוף פלשת – מס' 10.

נקודת התחלה וסיום: אנדרטת הצנחנים, הנמצאת בצמוד לצומת ביל"ו-גדרה, ממערב לכביש 40. נ"צ 13020/13900.

עונה מומלצת: אביב, בשל הפריחה הרבה.

מגבלות: בחורף המסלול בוצי וחלקלק, לא מומלץ ללכת בו.

דגשי בטיחות

- בקרבה לכביש 40 – יש להתרחק מהכביש לכיוון האנדרטה.
- ליד ברכות המים יש כוורות – יש להתרחק מהן.

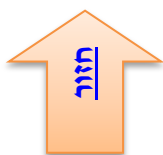

דרגת קושי: קל, אינו בר-נגישות

אתרים בתשלום: אין. לקטיף ההדרים עבור ארגון "לקט ישראל" נדרש תיאום מראש בפרטי התקשרות. משך הפעילות כשעתיים.

מה ביש"מ

1. תיאור מסלול
2. מפות היש"מ
3. תיאור האתרים שבמסלול
4. מהלך הפעילות ביש"מ
5. המחשות ואמצעי עזר לניהול היש"מ
 - סיפורי צנחנים (1)
 - פגשתי בדרך את (2) – זיהוי צמחים שבמסלול
 - צופים אל המרחב (3)
 - צופים אל המרחב (4) – תשובות למורה
 - צופים אל המרחב (5) – הרחבה למורה
 - הצגה: רכישת קרקעות להקמת יישוב חקלאי – עקרון-מזכרת-בתיה (6)
 - הצגה: היחסים בין תושבי המושבה וערביי הסביבה (7)
 - מעגל של"ח (8)
 - מהו מעגל שלח
6. תנ"ך
 - יהושע טו, יא
 - רות ב, א-יז
7. ביבליוגרפיה מומלצת
8. קישורים אינטרנטיים נוספים

תיאור מסלול

אנדרטת הצנחנים וגבעות מע'אר (א – במפה מס' 1)

המסלול מתחיל **באנדרטת הצנחנים (1)**. מחניון האנדרטה, נצעד בשביל עפר המסומן בסימון שבילים שחור, בצמוד לכביש ממערב לו. השביל עוקף את הגבעות ממזרח, עובר ליד אגם עונתי שנקווה במחצבות כורכר ישנות והמשמש את חברת מקורות להחדרת מים לקרקע.

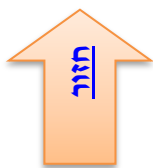
שביל העפר מתעקל ימינה, עוקף את גבעות הכורכר מדרום ומוליך לצדן המערבי של הגבעות. משולי הגבעות, נפרש לעינינו נוף האזור מיבנה עד אשדוד. **בנקודת פיצול שבילים (2)**, נפנה ימינה ונעלה במעלה הגבעה בשביל המסומן בירוק. הדרך עוברת בינות לפרדסים, שבשוליהם נוכל להבחין (בהתאם

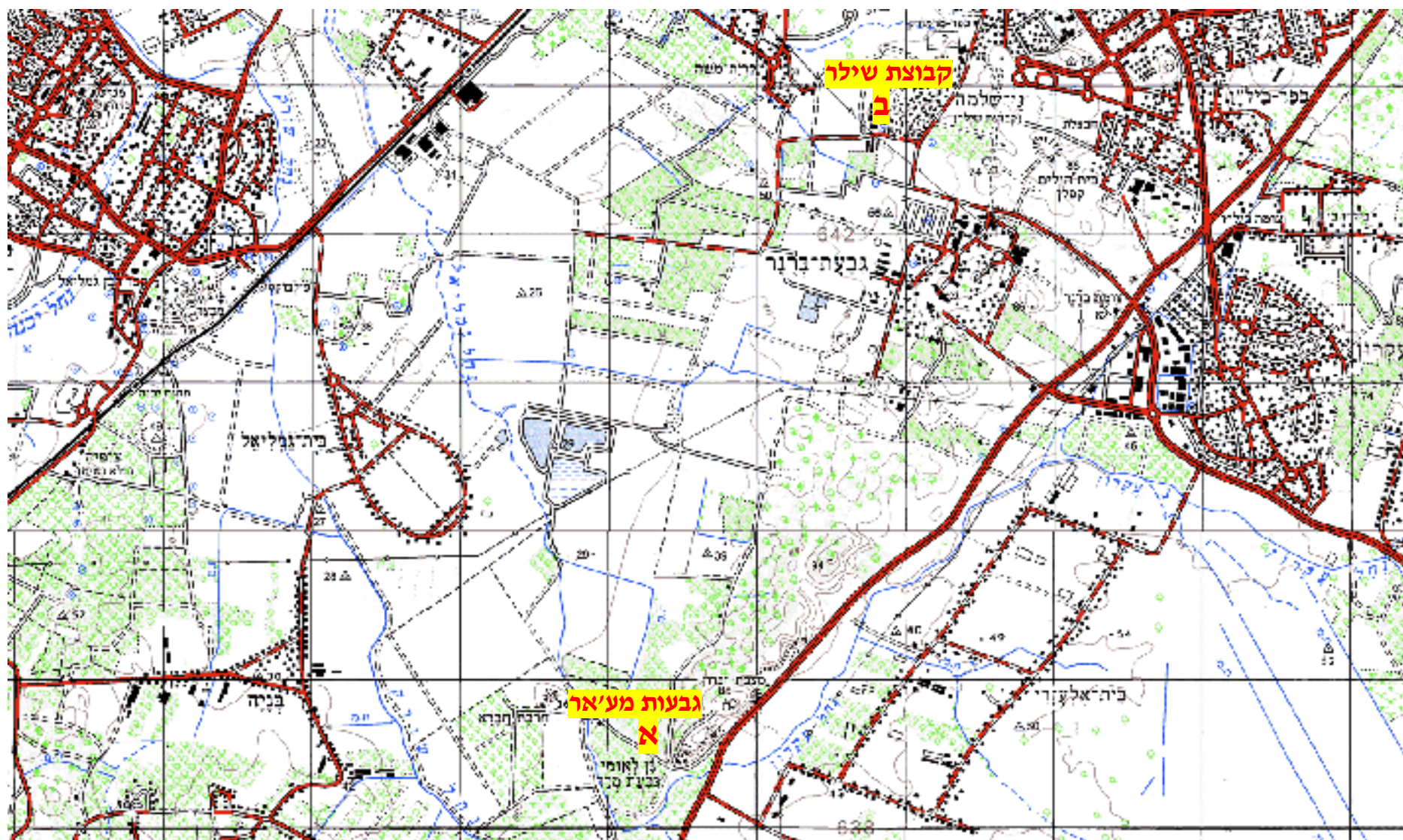
לעונה) **בכתלות, בכלניות, בנוריות, בפרג, בעירית גדולה, בעדעד כחול, בגזר קיפח, בטופח אדום, בשיחי צבר** ועוד. השביל מטפס ועולה עד לנקודת פיצול שבילים, אם נבחר להגיע **לברכות המים (3)**

שבראש הגבעה, נפנה ימינה (צפונה). חברת מקורות בנתה ברכות אלו כחלק מקו המים ירקון-נגב. הקו הוקם בין השנים 1952 ל-1955 (לפני המוביל הארצי), ומטרתו הייתה להוביל מים ממעיינות הירקון להשקיית 75 יישובים חקלאיים בצפון הנגב.

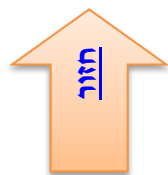
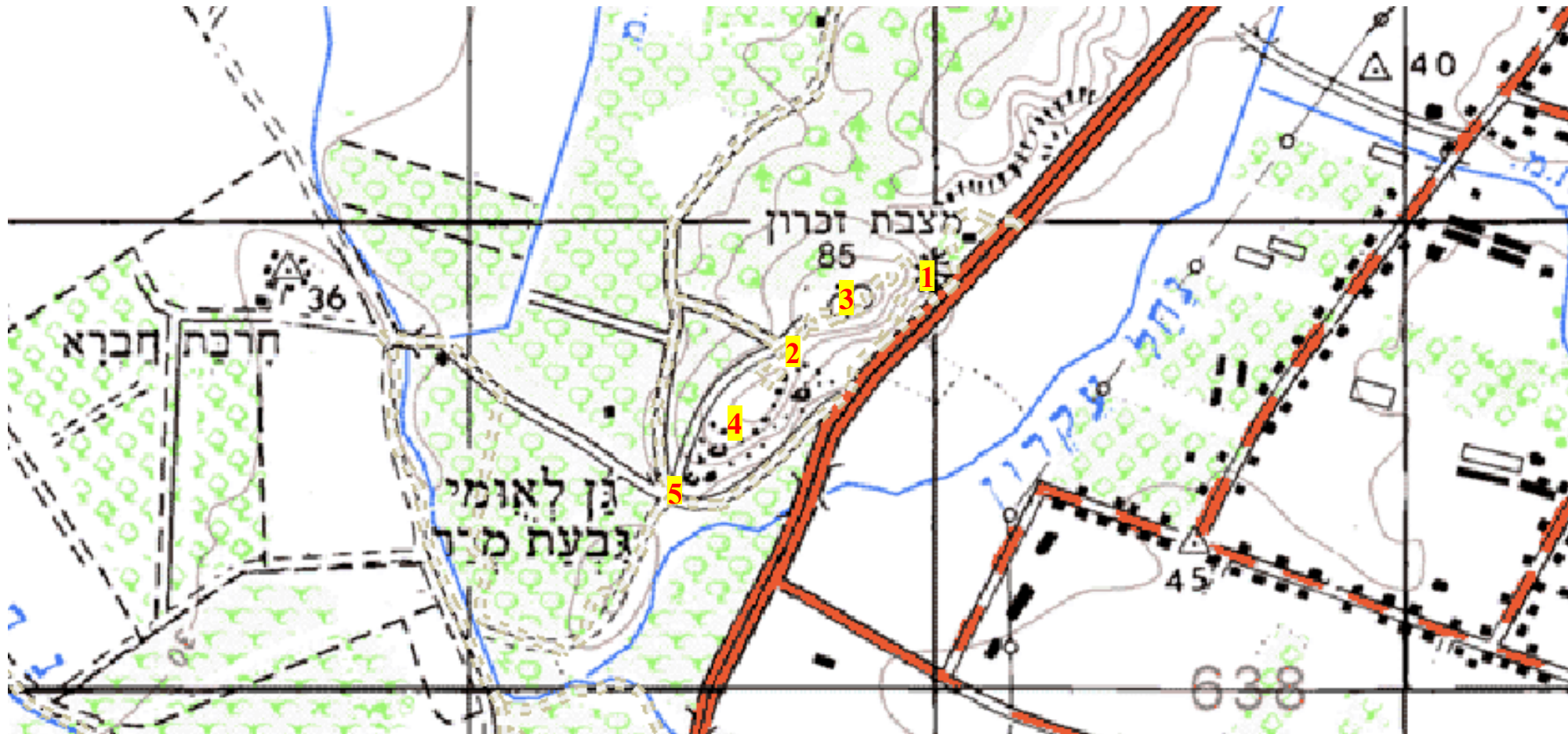
אם אין הולכים אל ברכות המים, נפנה לכיוון דרום-מזרח (שמאלה) ונעלה **לפסגת הגבעה הדרומית (4)**. נלך עד לספסל שעוצב מחומרים ממוחזרים. רום הגבעה מספק אפשרות תצפית טובה אל המרחב (לכיוון מזרח, דרום וצפון). נרד דרומה בשביל כורכר שאינו מסומן עד לחיבורו עם שביל המסומן **בסימון שחור (5)**. בשביל זה, נלך לכיוון צפון-מזרח, בחזרה לאנדרטת הצנחנים.

מאנדרטת הצנחנים נמשיך בנסיעה **לקבוצת שילר(ב- במפה מס' 1)** – לפעילות של קטיף פרות וירקות ואיסופם עבור ארגון "לקט ישראל"

מפת המסלול בגבעות מע'אר, מתוך: [מנהלת הטיולים](#) (מפה 2)

תיאור האתרים במסלול

אנדרטת הצנחנים (1)

אנדרטה זו היא האנדרטה המרכזית לחללי הצנחנים, באנדרטה זו מונצחים כל הצנחנים חללי מערכות ישראל, לרבות צנחני היישוב אשר התנדבו לשרת בצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה. האנדרטה הוקמה בסמיכות לבסיס הצבאי בתל-נוף, ששימש בעבר כבסיס מרכזי לאימוני צניחה בצה"ל. את האנדרטה עיצב הצייר אהרון כהנא. היא נחנכה בספטמבר 1960. האנדרטה מורכבת מעמוד זיכרון בגובה כעשרה מטרים שעליו כנפי צניחה ודברי הצנחנית חנה סנש: "קול קרא לי והלכתי, הלכתי כי קרא הקול". משמאל לעמוד, על קיר ההנצחה כתוב: "מנשרים קלו, מאריות גברו".

גבעות מע'אר (2-5)

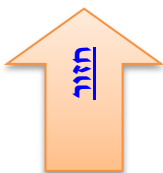
גבעות מע'אר הן גבעות כורכר בשפלה. הגבעות הן הרכס הרביעי והאחרון מבין רכסי הכורכר שבמישור החוף הדרומי. אזור מישור החוף בנוי מכמה רכסי כורכר הנמשכים מצפון לדרום ובינם עמקים נמוכים. אך בשונה מאזור השרון, שבו שלושה רכסי כורכר, כאן יש רכס רביעי – הוא גבעות מע'אר. כל רכס כורכר במישור החוף מציין את הימצאותו של ים באזור בעבר.

בראש אחת מגבעות הכורכר נמצאות ברכות לאגירת מים (3) שבנתה חברת מקורות כחלק מקו המים ירקון-נגב שהוקם בין השנים 1952-1955.

יש המזהים בגבעות מע'אר את הר הבעלה (הנזכר בספר יהושע כגבול נחלת שבט יהודה ושבט שכנה בעלת, עיר בנחלת שבט דן: "וַיֵּצֵא הַגְּבִיל אֶל כְּתָף עֶקְרוֹן צְפוֹנָה וְתֵאֵר הַגְּבִיל שְׁכֵרוֹנָה וְעָבַר הַר הַבְּעֻלָּה וַיֵּצֵא בְּנֵאֵל וְהָיוּ תְּצִאוֹת הַגְּבִיל יָמָה" – יהושע טו, יא). בגבעות נמצאו חרסים ומערות קבורה מתקופות קדומות. ב-13 בנובמבר 1917, כחלק מקרבות מלחמת העולם הראשונה בארץ ישראל, התחולל קרב קשה על גבעות מע'אר בין כוחות הצבא הבריטי לצבא העות'מאני. הכוחות הבריטיים, שהיו בדרכם לרמלה, נתקלו בכוחות העות'מאנים – שתפסו עמדות ברכס ובכפרים זרנוגה וקוביבה הסמוכים לו. בסימו של הקרב, הגיעו הכוחות הבריטיים לואדי צארר והשתלטו על צומת הרכבות המרכזי לדרום ארץ ישראל, ובכך חרצו את גורל המערכה בדרום הארץ. הכוחות העות'מאנים נסוגו לאחר שאיבדו בקרב מאות חיילים וכאלף נפלו בשבי הבריטיים. הבריטיים איבדו כ-500 חיילים.

בשוליים הדרומיים-מזרחיים של הרכס, שכן כפר ערבי בשם אל-מע'אר (המערות). שמן של הגבעות נגזר משמו של כפר זה. ב-15 במאי 1948, במהלך מלחמת העצמאות, כבש צה"ל את הכפר ותושביו נטשו אותו. לאחר המלחמה, היה בסיס תל-נוף שבקרבת הגבעות לבסיס מרכזי לאימון חטיבת הצנחנים. משום כך נחנכה במקום, ב-1960, אנדרטת הצנחנים. על גבעה סמוכה, נמצאת אנדרטה נוספת לזכר חללי הצנחנים שנפלו בקרב במעבר המיתלה במבצע קדש.

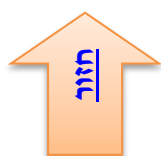
כיום, חלק מהרכס מוגדר כגן לאומי והוא מתוחזק על-ידי רשות הטבע והגנים.

מהלך הפעילות ביש"מ

סדר	מקום הפעילות	נושא הפעילות	תיאור הפעילות	דגש מיוחד	הערות	זמן	ציוד מיוחד
1	אנדרטת הצנחנים (1)	1. הצגת נושא היש"מ. 2. טקס שבו ישולבו סיפורי הצנחנים (1) .	1.מה מצפה לנו היום – קישור היש"מ לסדנה והצגת המסלול. משימת מש"צים. הצנחנים כיחידה התנדבותית בצה"ל.	הדגשת המסר כי הצנחנים פעלו בהתנדבות ובאחריות.		20 דק'	*מערכת שמע ורמקול *דגל ישראל *המנון "התקווה" להשמעה <u>ייחודה של חטיבת הצנחנים</u> <u>יזכור לצנחנים</u> מילים לשיר החטיבה: "כל הזמן צנחן" <u>מחרוזת שירי צנחנים</u>
2	מהאנדרטה בשביל סובב גבעות מעי'אר גבעת מעי'אר (3-2)	הליכה לאורך המסלול כולל עצירות באתרים. תצפית חלוצים מקימים יישובים שיח מסכם	משימת דרך: פגשתי בדרך את (2) – זיהוי צמחים שבמסלול. צופים אל המרחב (3). גבעת מעי'אר – סיפורו של המקום. פעילות מש"צים: הצגה 1 – רכישת קרקעות להקמת יישוב חקלאי – עקרון-מזכרת-בתייה (6). הצגה 2 – היחסים בין תושבי המושבה וערביי הסביבה (7). 1. קשיי העלייה	תחרות בין החוליות.	לאורך כל המסלול בגבעות מעי'אר. התצפית וההצגות מתבצעות על גבעת מעי'אר המצוינת במפה כאתר 2 במסלול.	90 דק'	<u>צופים אל המרחב (3)</u> <u>צופים אל המרחב (4)</u> – תשובות למורה <u>צופים אל המרחב (5)</u> – הרחבה למורה תחפושות להצגות, באחריות מש"צים

				הראשונה. 2. ממדי האחריות האישית והקבוצתית בהקמת היישובים חרף הקשיים.		
		סיפורו של מפעל ירקון-נגב יסופר ליד ברכות המים של מקורות, במפה מצוין כאתר 3 במסלול. מגבעה זו אפשר לצפות בעיקר לדרום – לגדרה, ליישובי גדרות ועוד. במערב נראית יבנה (כולל תל יבנה), ובמזרח מזכרת-בתיא, יער חולדה, כרמי-יוסף ותל גזר.	בראייה פרספקטיבית, חשוב להתייחס גם להשפעה של מפעל זה על הירקון ולאחריות הנובעת מכך. "געגועים לנחל" (קובץ PDF – עמ' 72).	סיפור מפעל קו ירקון-נגב וממדי האחריות הכרוכים בו.	ברכות המים – <u>קו צינור ירקון-נגב</u>	
ציוד לבישולי שדה בהתאם לארוחה שתוכננה. פרודוקטים לארוחה באחריות חוליות.	2-1 ש'	פעילות זו תלויה בזמן כיוון שהפעילות ב"לקט ישראל" דורשת תיאום מראש. יש תאי שירותים וברזים. הברזים לא-תמיד פתוחים! לכן יש להביא מים בכמות מספקת.	שיתוף פעולה, עבודת צוות, אחריות אישית וקבוצתית.	הכנת ארוחה בשטח.	בישולי שדה	3 חניון מאחורי אנדרטת הצנחנים (1)
	20 דק'				נסיעה	4 מאנדרטת הצנחנים לקבוצת שילר
	2 ש'	יש לנהוג בצורה מכובדת. קטיף הדרים, איסוף ירקות בחלקות לפי הוראת האחראי.	חשוב להדגיש לפני הפעילות החקלאית את חשיבות התרומה לקהילה.	קטיף ירקות בהתאם לעונה ולצורך ואיסופם.	"לקט ישראל"	5 קבוצת שילר
	30 דק'			<u>מעגל של"ח (8)</u> במעגלי אחריות	מעגל של"ח וסיכום היש"מ	

המחשות ואמצעי עזר לניהול היש"מ

סיפורי צנחנים (1)

חנה סנש ז"ל

[הרחבה על חנה סנש](#)

אשרי הגפרור

אשרי הגפרור שגשרך והצית להבות,
אשרי הלהבה שבערה בסתרי לבבות.
אשרי הלבבות שידעו לחדול בכבוד...
אשרי הגפרור שגשרך והצית להבות.

2 במאי 1944, סרדיצה, קרואטיה

קטעים מיומנה פורסמו לאחר מותה, וביניהם ציטוט זה של דברים שכתבה ביום הולדתה ה-18, ב-17 ביולי 1939:

איני זוכרת אם סיפרתי כבר שאני ציונית. אני מרגישה עכשיו שיהודייה אנוכי בכל מאודי... אני מתגאה ביהדותי ומטרתני לעלות לארץ ישראל ולהשתתף בבניינה... היום יום הולדתני, בת שמונה עשרה אני. רעיון אחד מעסיק אותי בלי לחדול – ארץ ישראל. מקום אחד יש בעולם שלשם איננו נפלטים, אף לא מהגרים, אלא באים הביתה – ארץ ישראל.

מתוך: [ויקיפדיה](#)

• קישור לשיר [הליכה לקיסריה](#) שכתבה חנה סנש באתר זמרשת.

קישורים לסיפורם של צנחני היישוב היהודי:

• [אבא ברדיצ'ב](#)

• [אנצ'ו סירני](#)

איתן נאווה ז"ל

[הרחבה על איתן נאווה](#)

מתוך: [ויקיפדיה](#)

בקרב שנערך בגבעת התחמושת, גילה איתן אומץ לב. הוא נהרג בקרב כשחיפה על חבריו הנלחמים בתעלות הקשר. על מעשה זה קיבל את עיטור הגבורה משר הביטחון.

בתיאור המעשה נכתב

ביום ה-6 ביוני 1967, בירושלים, בקרב על גבעת התחמושת, כאשר הכוח נתקל בהתנגדות קשה והתקדמותו נעצרה, יצא טורי איתן נאווה ז"ל מהתעלה וחיפה מהשטח החשוף על הכוח. על ידי כך אפשר לכוח שבתעלה להמשיך בהתקדמותו. הוא רץ חשוף, כשהוא מלווה ומחפה על התקדמות הכוח בתעלה, עד שנפגע בכדור אויב ונהרג. מתוך: אתר [בעוז רוחם](#).

הוא נקבר בבית הקברות הצבאי בהר הרצל בירושלים. סיפור גבורתו הונצח בשיר "גבעת התחמושת". הבית השני בשיר מספר כיצד המפקד שולח את נאווה לחפות על הכוח המתקדם בעזרת מקלע, ונאווה, אף שידע שהמעשה כרוך בפגיעה בלתי-נמנעת, לא היסס לרגע ויצא למשימה:

באותו רגע נזרק רימון מבחוץ. בנס לא נפגענו. חששתי שהירדנים יזרקו רימונים נוספים. מישוהו היה צריך לרוץ מלמעלה ולהשגיח. לא היה לי זמן לשאול מי מתנדב. שלחתי את איתן. איתן לא היסס לרגע. עלה למעלה והתחיל להפעיל את המקלעון. לפעמים היה עובר אותי והייתי צריך לצעוק לו שיישאר בקו שלי. ככה עברנו איזה שלושים מטר. איתן היה מחפה מלמעלה, ואנחנו טיהרנו את הבונקרים מבפנים, עד שנפגע בראשו ונפל פנימה. ("[גבעת התחמושת](#)", מאת יהורם טהר-לב – -קישור למילים ולביצוע)

גבעת התחמושת מיד לאחר מלחמת ששת הימים, מתוך: ויקיפדיה

יגאל ארד ז"ל

הרחבה על [יגאל ארד](#)

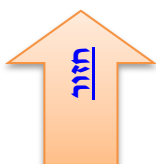

מתוך: [ויקיפדיה](#)

יגאל ארד קיבל את עיטור העוז במלחמת ששת הימים. ביום ה-6 ביוני, בירושלים, בקרב על גבעת התחמושת, תחת אש שנורתה מטווח קרוב, התקדם רב"ט יגאל ארד ללא היסוס אל הפצועים, חבש אותם ופינה אותם למקום בטוח. רב"ט יגאל ארד עשה זאת במשך כל זמן הלחימה, ללא הפסק.

[יהודה קו דרוו ז"ל](#) - בעל עיטור הגבורה, נהרג במצע קדש בקרב על המתלה.

[איתן בלחסן ז"ל](#) - נפל בקרב בלבנון, עת הוביל את יחידתו לפעילות מבצעית יזומה נגד חוליות החיזבאללה בגזרה המזרחית בדרום לבנון.

פגשתי בדרך את (2) – זיהוי צמחים שבמסלול
מאת: רונית בין

תמונות מתוך: ויקיפדיה

אשל

שקמה

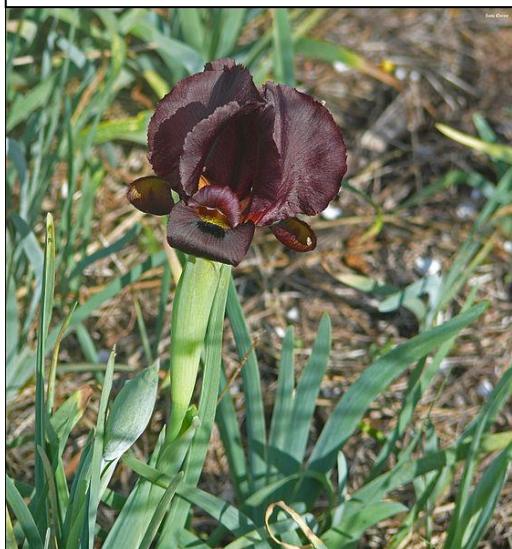
שרביטן

אטד

אירוס הארגמן

צבעוני השרון

עירית גדולה

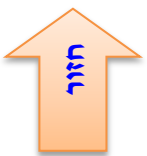
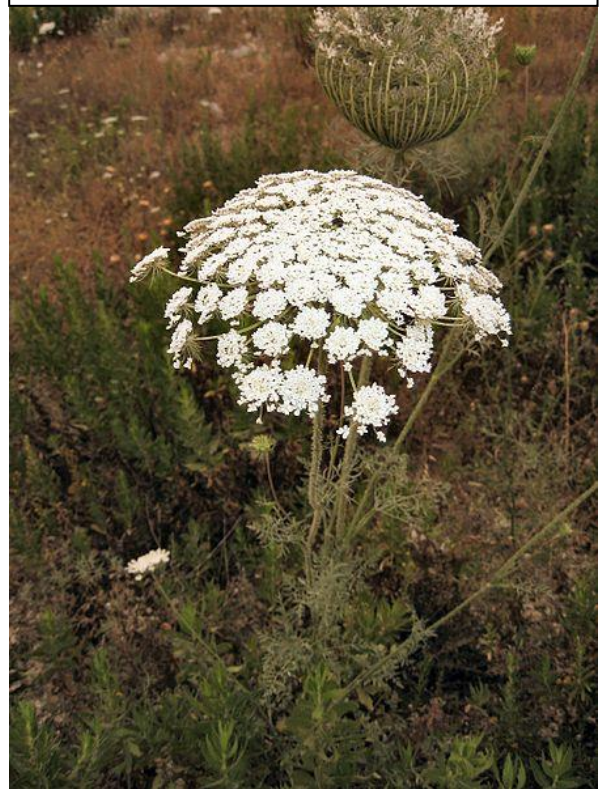
עדעד כחול

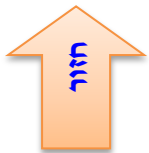

חרוב מצוי

גזר קיפח

הרי יהודה

מזכרת-בתיה

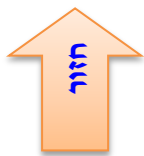

בח"א תל נוף

גדרה

עקרון

גבעות מע'אר

יש המזהים בגבעות מע'אר את הר הבעלה, הנזכר כגבול נחלת שבט יהודה, שבו שכנה בעלת, עיר בנחלת שבט דן. בגבעות נמצאו חרסים מהתקופה הכלקוליתית וגם מערות קבורה מתקופת הברונזה התיכונה ומהתקופה הרומית והביזנטית.

"וַיְהִי הַגּוֹרֵל לְמִטָּה בְּנֵי יְהוּדָה לְמִשְׁפְּחֹתָם... וַיָּצֵא הַגָּבֹל אֶל כְּתָף עֶקְרוֹן צְפוֹנָה וְתֵאֵר הַגָּבֹל שְׁכָרוֹנָה וְעֵבֶר הַר הַבְּעֵלָה וַיָּצֵא יַבְנָאֵל וְהָיוּ תְצִאוֹת הַגָּבֹל יָמָה" ([יהושע טו א; יא](#))

מראש הגבעה, נראה הנוף המרהיב של יישובי הסביבה:

- מדרום-מערב: [גדרה](#) – מושבה שייסדו בני אגודת ביל"ו (בית יעקב לכו ונלכה) בשנת 1884.
- מדרום-מזרח: [עקרון החדשה](#) ומושב [בית-אלעזרי](#) – הוקם בשנת 1948 ונקרא על שמו של האגרונום [יצחק אלעזרי-וילקנסקי](#), ממתכנני ההתיישבות החקלאית בארץ. שמו הקודם של המושב היה "ערוגות".
- מאחורי המושב, אפשר להבחין במסלול ההמראה ובהאנגרים של [בסיס חיל האוויר תל נוף](#). הבריטים הקימו את הבסיס במלחמת העולם השנייה על אדמות שהפקיעו. בזמן המלחמה, הוא נקרא "עקיר" כשמו על הכפר הערבי אשר שכן בסמוך לו (כיום היישוב עקרון). בזמן מלחמת העולם השנייה, נחתו בשדה מטוסים שונים, ובהם אף מבצרים מעופפים B17 של חיל האוויר האמריקאי. השם תל נוף ניתן לבסיס לאחר מלחמת העצמאות. את השם נתן [יעקב שיינצווייט](#), בעל חברת נדל"ן שרוב אדמות האזור היו בבעלותה וששיווקה אותן לצורך הקמת עיר במקום. כאשר חלפו שנתיים ושיינצווייט לא הציג התקדמות בבניית העיר החדשה, נשלח אליו המהנדס צוואנגר כדי לראות את תכניות הבנייה. צוואנגר נמצא מת סמוך למגדל המים של תל נוף. ראוי להזכיר כי בתל נוף נחתו מטוסי "[מבצע בלק](#)", אשר הביאו נשק ותחמושת רבים מצ'כוסלובקיה לארץ וכן מטוסי מסרשמידט. ארבעת מטוסי המסרשמידט הראשונים שרכשה ישראל השתתפו ב-29 במאי 1948 במתקפה על הטור המצרי [בגשר עד הלום](#) שסמוך לאשדוד.
- מעט שמאלה, אפשר לראות את מתחם "בילו סנטר" המפותח, הסמוך לקריית-עקרון ולמזכרת-בתיא. קריית-עקרון קרויה על שם הכפר "עקיר" – ששמו הזכיר לראשוני המתישבים את שם אחת מחמשת ערי הפלישתים שהוזכרו בתנ"ך, הלוא היא עקרון, המזוהה היום עם תל מקנה. [מזכרת בתיא](#) הוקמה בשנת 1883, היא קרויה על שמה של בתיא אמו של הברון רוטשילד.
- צפון-מזרח וצפון: קרוב לגבעות, אפשר לראות את [רחובות](#). ומעט רחוק יותר את רמלה. בימים של ראות טובה, אפשר לראות את הרי יהודה ואת העיר מודיעין.

הצגה: רכישת קרקעות להקמת יישוב חקלאי – עקרון-מזכרת-בתיה (6)

הערה למורה: לאחר ההצגות, יש לספק הסבר קצר על אודות העלייה הראשונה ועל קשייה. יש לקיים שיח בהדגשת העניין כי אותם עולים התיישבו בארץ ופעלו בה בתחושת אחריות ומסירות ובהתנדבות, וכי הבסיס ההתיישבותי והחברתי שהקימו משפיע עד ימינו.

תוכן ההצגה: מתיישיבי העלייה הראשונה נפגשים עם הטורקים ומבקשים מהם רישיון לקנות אדמה ולהקים יישוב חקלאי – עקרון-מזכרת-בתיה.

משתתפים: 2 טורקים, 2-3 מתיישיבים, כרוז

תחפושות: תרבושים לטורקים; מגבעות, כובעי קש רחבים או כיפות בוכריות למתיישיבים

כרוז: השנה היא שנת 1881. ברוסיה מתחולל גל של פרעות ביהודים, שנקרא "הסופות בנגב". היהודים עוזבים את רוסיה בהמוניהם – רובם לארצות מערב אירופה ולאמריקה. חלק קטן מהיהודים העוזבים מחליטים להגיע דווקא לפלסטינה – היא ארץ ישראל. ארץ ישראל של אותם הימים היא מחוז נידח ומוזנח בקצה האימפריה העות'מאנית. העולים שהגיעו מנסים לקנות אדמה כדי להקים יישוב חקלאי יהודי באזור מישור החוף הדרומי.

(השמעת המוזיקה של השיר "פה בארץ חמדת אבות")

מתיישוב א': גרישה, גרישה, תראה איזה יופי של אדמות. הכל ירוק פה. פה נוכל להקים יישוב חקלאי ולעבוד את האדמה כמו שעשו אבותינו בתקופת התנ"ך.
מתיישוב ב': כן, אלכסנדר. נראה לי שאתה צודק! אלו אדמות יפות.

(2 טורקים מתקרבים)

טורקי א': עצרו! מי אתם ומה אתם עושים כאן?

טורקי ב': ומי הרשה לכם להיות פה?

טורקי א': ולמה אתם בלי תרבושים? אינכם יודעים שכל נתיני האימפריה הטורקית חייבים לחבוש תרבוש?

מתיישוב א': אנחנו מבקשים סליחה, אנחנו לא מפה. באנו מארץ רחוקה – מרוסיה.

מתיישוב ב': אנחנו רוצים לקנות אדמה ולהקים יישוב חקלאי!

טורקי א': אסור! בשביל להיות פה צריך רישיון! בשביל לקנות אדמה צריך רישיון!!

מתיישב א': בסדר... אז אנחנו מבקשים רישיון...

טורקי ב': אסור. רק אזרחים טורקיים יכולים לקבל רישיון. אתם לא אזרחים טורקיים. לכו מפה מיד!!

מתיישב ב': אולי בכל זאת? אולי יש יוצאים מהכלל? תעשה לנו טובה?

שני הטורקים: אמרנו: אסור!!

(המתיישבים מתייעצים ביניהם, מתיישב א' מוציא מכיסו שטר כסף ומוסר לטורקי א')

מתיישב א': אולי זה יכול לעזור?

טורקי א': זה יכול לעזור קצת... אבל צריך שניים כאלה.

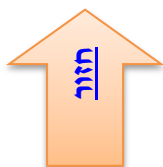
(מתיישב ב' מוציא מכיסו עוד שטר כסף ומוסר לטורקי)

טורקי א': תביא עוד אחד...

(מתיישב ב' נותן לו עוד שטר כסף)

טורקי א': בסדר! עכשיו אתם בסדר. אתם יכולים להישאר פה, על האדמות האלה, הנה הרישיון. רק שאני לא יודע מה אתם יכולים לעשות באדמות האלו – הן לא שוות שום דבר. באדמות האלה יש ביצות כבר הרבה שנים, ואף אחד לא מצליח לגדל בהן כלום.

כרוז: וכך, למרות קשיי השפה והבדלי התרבות והמנטליות, בזכות רצון עז ובסיוע של בקשיש להחליק את הקשיים – כך הצליחו עולי העלייה הראשונה לתקוע יתד ראשונה בארץ. הם דבקו באדמתם למרות הקשיים והקימו יישוב לתפארת שנקרא בשם "עקרון". כמה שנים מאוחר יותר, שונה שם היישוב ל"מזכרת-בתיה", על שם אמו של הברון רוטשילד אשר תמך כספית במתיישבים.

הצגה: היחסים בין תושבי המושבה וערביי הסביבה (7)

תוכן ההצגה: לאחר ייסוד המושבה, נפגשים מתיישבי עקרון-מזכרת-בתיא עם הערבים תושבי הסביבה.

משתתפים: 2 מתיישבים, 2 ערבים, כרוז

תחפושות: כובעי קש או מגבעות למתיישבים, כאפיות לערבים

אביזרים נוספים: מעדר, מגרפה

כרוז: השנה היא שנת 1883. מתיישבי העלייה הראשונה רכשו אדמות ממש כאן, למרגלות הרכס שעליו אנחנו עומדים. הם קיוו ליחסי שכנות טובה עם הערבים תושבי הסביבה.

(שני מתיישבים עודרים באדמה במעדר וגורפים אותה במגרפה. 2 ערבים מתקרבים, נעצרים, מתבוננים – משפשפים עיניהם ולא-מאמינים למראה עיניהם)

ערבי א': אחמד, מה זה... מי אלה? שו הדה?

ערבי ב': אלה היאהודים. הם באו לגדל פה עצים. רוצים להיות פלאחים...

ערבי א': הדה מג'נונים... אי-אפשר לגדל פה כלום. מאות שנים יש פה רק ביצות. שדים יצאו להם מהאדמה לפני שיצמחו להם עצים.

(המתיישבים מרימים עיניהם ושמים לב לבואם של הערבים)

מתיישבים: שלום לכם! אנחנו באנו להפריח השממה! אנחנו נגדל פה עצים, חיטה, זיתים. נהפוך המקום לגן פורח. בואו ותהיו שכנים שלנו!

(הערבים מתייעצים בינם לבין עצמם)

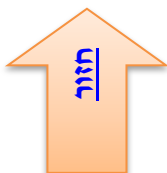
ערבי א' לערבי ב': אלה משוגעים, הדה מג'נונים... צריך לסלק אותם מפה. בסוף הם ישתלטו לנו על כל הארץ.

ערבי ב' לערבי א': נתקרב אליהם, וכשלא ירגישו – ניקח להם את כלי העבודה ונברח.

(הערבים מתגנבים, וכשהמתיישבים נחים – הם לוקחים את כלי העבודה ובורחים)

מתיישבים: הי, תחזרו... אנחנו צריכים את כלי העבודה...

כרוז: וכך, על-אף שהיו מלאי כוונות טובות, נערמו בפני המתיישבים קשיים רבים: אדמה קשה וטובענית שאינה מצמיחה דבר, שכנים עוינים, מחלת הקדחת ועוד צרות. למרות זאת, בהתמדה, בנחישות ובתחושת אחריות, הם דבקו באדמתם והקימו יישוב לתפארת שכונה בשם עקרון. לאחר זמן, שונה שם היישוב למזכרת-בתיא, על שם אימו של הברון רוטשילד אשר תמך כספית במתיישבים.

מעגל של"ח (8)

מהו מעגל של"ח

דיון במסר הערכי

המסר הערכי: אחריות כאורח חיים הכרחית לשמירת השדה, הלאום והחברה במדינת ישראל ולקידומם.

כללי שיחה

- א. שיחה במעגל.
- ב. דיבור ברשות.
- ג. משפט קצר.
- ד. הקשבה.
- ה. תגובה עניינית ולא-שיפוטית.

שאלות מנחות

1. מה למדנו היום שהיה חדש עבורך?
2. כיצד באים לידי ביטוי ערך האחריות והמוכנות לקבל אחריות בנושאים שאליהם נחשפנו היום? (יש לכוון לגילויי אחריות בתחום השדה, הלאום והחברה.)

המורה יתייחס לפעולת "לקט ישראל" בתחום החברה בסיפור על רות המואבייה שליקטה שיבולים בשדות של בועז. דרך הסיפור המקראי, המורה ימחיש את חשיבות העזרה לנזקקים, את חשיבות השמירה על כבודם ואת ערך הנתנה: רות ב, א-יז.

3. איזו אחריות קיבלנו על עצמנו היום? מה החשיבות של קבלת אחריות?
4. באילו תחומים כל אחד מכם מקבל על עצמו אחריות בחיים שלו?
5. על אילו דברים הייתם רוצים לקבל אחריות, אך אינכם מצליח? מדוע?

נסכם: ראינו היום שכל אחד מאתנו יכול לקבל על עצמו אחריות ולבטא את אחריותו במעשה, ולא להסתפק בהרגשת אחריות. כל אחד מאתנו יכול להשפיע ולחולל שינוי – גם במעשה קטן וגם בגיל צעיר.

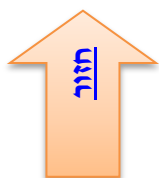
דוקא אני

מילים : דנה שץ
לחן : דני רייכנטל

אם משהו יזוז פה, זה יתחיל אצלי.
אם משהו ישתנה פה, זה יקרה בגללי.
אם משהו מפריע לי, אני אומר,
כבר לא יהיה בסדר אם אני לא אתעורר.

דוקא אני מוכן לעשות,
דוקא אני רוצה לשנות,
דוקא אני מכל העולם,
דוקא אני, ואז גם כולם.

לוקח ברצינות את מה שהוא חושב,
כבר לא עומד בצד,
מתחיל להתערב.
יודע שבסוף זה ישתלם לו בגדול,
לוקח אחריות,
שווה אם זה הכול.

תנ"ך

[יהושע טו, יא](#)

[רות ב, א-יז](#)

ביבליוגרפיה מומלצת

- יאיר, יורם (1990), **אתי מלבנון – סיפורה של חטיבת הצנחנים במלחמת לבנון**, תל-אביב: משרד הביטחון.
- מילשטיין, אורי (1985-1985), **ההיסטוריה של הצנחנים: ממלחמת העצמאות עד מלחמת לבנון**, תל-אביב: שלגי.
- סגל, מעוזיה (2007), **עדויות מגובה החול – קרב הצנחנים בחווה הסינית**, בן-שמן: מודן.
- ספי, בן-יוסף (עורך) (2001), **מדריך ישראל החדש**, כרך 9: מישור החוף הדרומי ופלשת (ערך יואב רגב), תל-אביב: משרד הביטחון, כתר, ידיעות אחרונות.
- פלג, רות (2004), **מישור החוף: אדם וסביבה לאורך הדורות, לחטיבה העליונה**, ירושלים: משרד החינוך, התרבות והספורט, המינהל הפדגוגי, האגף לתכניות לימודים, יד יצחק בן-צבי, היחידה לתכניות לימודים.

קישורים אינטרנטיים נוספים

[אחריות](#) – מטח.

[הקרב על גבעות מע'אר](#) – במלחמת העולם הראשונה, ויקיפדיה.

[לקט ישראל](#) – בנק המזון הלאומי, יוטיוב.

[לקט ישראל](#) – כתבה בערוץ 1, יוטיוב.

